WIKIPEDIA

Iiri

Iiri (*Gaeilge*) on Irlannin ensimmäinen virallinen kieli. Vuosina 2003–2004 järjestetyn Stádas-kampanjan jälkeen Irlannin hallitus haki sille myös virallisen kielen asemaa Euroopan unionissa, joka sille kesäkuussa 2005 päätettiin antaa vuodesta 2007 alkaen. Iiri on kelttiläinen kieli ja kuuluu kelttikielten niin sanottuun Q-kelttiläiseen tai gaelilaiseen (goidelilaiseen) alaryhmään. Iirin kielen lähimmät sukulaiset ovat Skotlannin Ylämaan gaelin eli skottigaelin kieli (*Gàidhlig*) sekä Mansaaren 1970-luvulla sukupuuttoon kuollut, mutta kielenharrastajien vielä ylläpitämä manksin kieli (engl. *Manx Gaelic*, omakielinen nimitys *Gaelg* tai *Çhengey-ny-Mairey Vannin*). Kaukaisempaa sukua ovat kymri (wales) ja Bretagnessa puhuttu bretoni, jotka kuuluvat kelttiläisessä kieliryhmässä toiseen alaryhmään, brittiläisiin kieliin eli P-kelttiläisiin kieliin. Nämä eroavat iiristä ja muista goidelilaisista kielistä niin paljon, että esimerkiksi kymri on iirinpuhujalle tuoreita englantilaisia lainasanoja lukuun ottamatta täysin vieras ja käsittämätön kieli.

Iiri	
Oma nimi	Gaeilge (virallinen), Gaeilic, Gaoluinn, Gaelainn (murteet)
Muu nimi	*gaeli*, *Irlannin gaeli*, *Irlannin kieli*
Tiedot	
Alue	Irlannin saari, pääosin Gaeltacht
Virallinen kieli	Irlanti Pohjois-Irlanti Euroopan unioni
Puhujia	arvioista riippuen 30 000 – 300 000
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kirjaimisto	latinalainen (käytetään myös gaelilaista kirjaimistoa, joka perustuu Kaarle Suuren aikaisiin luostarikäsikirjoitusminuskeleihin)
Kielenhuolto	Foras na Gaeilge [1]
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	kelttiläiset kielet saarikelttiläiset kielet goidelilaiset kielet Q-kelttiläiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	ga
ISO 639-2	gle
ISO 639-3	gle (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=gle)
	Ohje

Sisällysluettelo

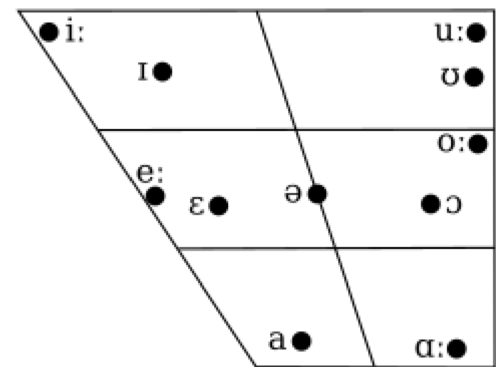
Äännerakenne

Konsonantit

		Labiaalit		Koronaalit		Dorsaalit		Glottaalit
		leveä	kapea	leveä	kapea	leveä	kapea	
Klusiilit	soinnittomat	pˠ	pʲ	t̪ˠ	tʲ	k	c	
	soinnilliset	bˠ	bʲ	d̪ˠ	dʲ	ɡ	ɟ	
Frikatiivit/ Approksimantit	soinnittomat	fˠ	fʲ	sˠ	ʃ	x	ç	h
	soinnilliset	w	vʲ		ɹ̝ʲ	ɣ	j	
Nasaalit		mˠ	mʲ	n̪ˠ	nʲ	ŋ	ɲ	
Napausäänteet				ɾˠ				
Lateraalit				l̪ˠ	lʲ			

Vokaalit

	etu		keski	taka	
	lyhyt	pitkä	lyhyt	lyhyt	pitkä
suppea	ɪ	iː		ʊ	uː
väli	ɛ	eː	ə	ɔ	oː
lavea			a		ɑː

Connachtin murteen vokaalikaavio.[2]

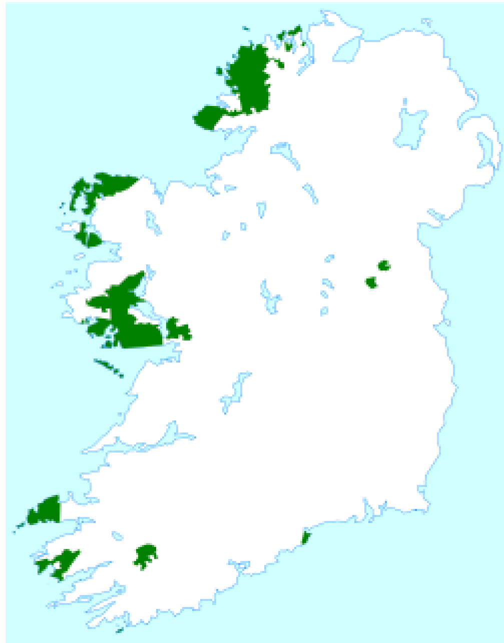
Diftongeja ovat /iə uə əi əu/.

Kirjoitusjärjestelmä

Iirin omaperäisten sanojen kirjoittamiseen tarvitaan vain seuraavat kirjaimet:

a á b c d e é f g h i í l m n o ó p r s t u ú

Vokaalikirjaimen päällä oleva akuutti aksentti on periaatteessa pituusmerkki; tosin eräiden kirjainyhdistelmien (erityisesti rl, rd, rn, nn, ll) edellä vokaali on aina tai tavallisesti pitkä, ja sanan ensimmäinen vokaali voi murteittain diftongoitua, varsinkin jos sen perässä on jokin pidentävistä konsonanttiryhmistä.

Alueet, joissa iiri on valtakieli. Alueet tunnetaan nimellä Gaeltacht.

Konsonantit ovat iirissä joko liudentuneita tai liudentumattomia – iirin kieliopissa käytetään yleensä termejä "kapea" (engl. *slender*, iir. *caol*) ja "leveä" (engl. *broad*, iir. *leathan*). Oikeinkirjoituksessa tämä näytetään niin, että kun konsonantti on kapea, sen vieressä on kapea vokaali (e, i, é, í), kun taas leveä, sen viereen kirjoitetaan leveä vokaali. Jos esimerkiksi kapeaa konsonanttia seuraa tai edeltää pitkä leveä vokaali, sen "suojaksi" tulee oikeinkirjoituksessa asettaa e- tai i-kirjain kavennusmerkiksi.

Sellaiset kirjainyhdistelmät kuin bh, dh, gh ym. ovat sanan alussa seurausta heikennykseksi kutsutusta konsonanttimuutoksesta, jonka aiheuttaa edellä oleva prepositio, artikkeli tai muu kieliopillinen partikkeli. Sanan sisällä ne sitä vastoin pyrkivät sulautumaan edelliseen

vokaaliin diftongin muodostaen, esimerkiksi sanassa *meabhair* "mieli, järki" äännetään diftongi [au] tai [ou], sanassa *meidhir* "riemu, hilpeys" äännetään diftongi [ai] tai [oi]. Tällaisia kirjainyhdistelmiä voidaan käyttää myös diftongien merkitsemiseen lainasanoissa, esimerkiksi *treabhsar* "housut" (< engl. *trousers*). Murteet poikkeavat toisistaan kuitenkin melkoisesti näiden sanansisäisten heikentyneiden konsonanttien ääntämisen osalta: esimerkiksi sana *togha* "valio" äännetään Connemarassa [tau] mutta Ulsterissa pikemminkin [te:].

Heikennettyjen konsonanttikirjaimien (ch, dh ym.) sijasta iirin vanhassa oikeinkirjoituksessa käytettiin tavallisesti mieluummin pisteytettyjä kirjaimia: esimerkiksi vanhan oikeinkirjoituksen /ċ/ = nykyinen /ch/. Vanha oikeinkirjoitus, joka perustui 1600-luvun klassiseen kirjaiiriin, sisälsi runsaasti mykkiä kirjaimia.

> Vanhalla oikeinkirjoituksella (pisteytetyt kirjaimet muunnettu h:llisiksi kirjaimiksi): *Is breagh an rud sgíthiste i ndiaidh trí mhíle de mhílte sligheadh a chur tharat, agus caithfear a aidmheáil go rabh Buck ag éirghe fallsa de réir mar bhí a chuid cneadhach ag cneasú, de réir mar bhí na feitheógaí ag líonadh ann, agus an fheóil ag teacht arais air le n-a chuid cnámh a chumhdach.* (teoksesta *Scairt an Dúchais*, Niall Ó Dónaillin Ulsterin-murteelle tehty käännös Jack Londonin klassikosta *The Call of the Wild*, suom. *Erämaan kutsu*) lähde (http://www.smo.uhi.ac.uk/gaeilge/corpus/Domhnaill/scairt/caibidil6.html)
>
> Nykyisellä (Ulsterin murretta nykyisen oikeinkirjoituksen yleisperiaatteita noudattaen): *Is breá an rud scíste i ndiaidh trí mhíle de mhílte slíodh a chur tharat, agus caithfear a aidmheáil go rabh Buck ag éirí falsa de réir mar a bhí a chuid cneadhach ag cneasú, de réir mar a bhí na feitheogaí ag líonadh ann, agus an fheoil ag teacht ar ais air lena chuid cnámh a chumhdach.*
>
> Nykyisellä standardikielellä (Ulsterin murteen muoto-opilliset ja sanastolliset erikoisuudet poistettu): *Is breá an rud scíth i ndiaidh trí mhíle de mhílte slí a chur tharat, agus caithfear a admháil go raibh Buck ag éirí falsa de réir mar a bhí a chuid cneácha ag cneasú, de réir mar a bhí na féitheoga ag líonadh ann, agus an fheoil ag teacht ar ais air lena chuid cnámh a chumhdach.*
>
> Jack Londonin englanninkielinen originaali: *A rest comes very good after one has traveled three thousand miles, and it must be confessed that Buck waxed lazy as his wounds healed, his muscles swelled out, and the flesh came back to cover his bones.*lähde (http://sunsite.berkeley.edu/London/Writings/CallOfTheWild/chapter6.html)

Vanha oikeinkirjoitus jäi käytöstä hieman toisen maailmansodan jälkeen. Siitä saakka kun Irlanti sai itsenäisyyden vapaavaltioksi kutsuttuna dominiona 1920-luvun alussa, käytiin kiivasta keskustelua siitä, mikä olisi paras tapa yksinkertaistaa oikeinkirjoituksen monia mutkia. Kun asiaa pohtimaan nimitetyt komiteat eivät päässeet tuloksiin, *Rannóg an Aistriúcháin*in (Irlannin valtion iirinkielisistä käännöksistä vastanneen viraston) toiminnanjohtaja julkaisi lopulta oman standardinsa 1940-luvun lopussa. Se säilytti periaatteessa oikeinkirjoituksen yleiset periaatteet, mutta lyhensi sanat siedettävään muotoon.

Tuoreiden englantilaisten lainasanojen kirjoittamiseen tarvitaan myös sellaisia kirjaimia kuin j, v, x tai z: *veain* "pakettiauto", *jab* "työpaikka", *jaingléir* "sunnuntaikalastaja", *joltaeir* "helppoheikki, (vaunuilla kulkeva) markkinakauppias, *xileafón* "ksylofoni", *zú* "eläintarha". Kirjain k on iirissä tarpeeton, koska c äännetään aina k:na (paitsi jos sitä seuraa h, jolloin se äännetään kuten saksan ach- tai ich-äänne).

Paino on iirissä yleensä ensimmäisellä tavulla lukuun ottamatta eräitä englantilaisia lainasanoja sekä joukkoa tärkeitä paikka- ja aika-adverbeja, joita kaikkia painotetaan toiselta tavulta: *inniu* "tänään", *inné* "eilen", *aréir* "viime yönä", *amárach* "huomenna" ym. Munsterin murteessa kuitenkin pitkät vokaalit yleensä vetävät painon puoleensa, vaikkeivät olisikaan ensimmäisellä tavulla.

Iirin kielioppi

Huolimatta latinan, normandianranskan, muinaisnorjan sekä tietenkin englannin vaikutuksesta iiri on säilyttänyt kelttikielille tyypilliset erikoispiirteet, kuten kaksi olla-verbiä ja sananalkuiset konsonanttimuutokset. Iirinkielisillä verbeillä ei ole infinitiivejä, vaan niiden virkaa toimittaa verbaalisubstantiivi, joka on kuitenkin johdettu, usein epäsäännöllinen muoto, eikä sitä voida pitää verbin perusmuotona. Suomalaisesta näkökulmasta on mielenkiintoista, että iiriksikään ei sanota "minä omistan", vaan "minulla on". Sanajärjestys lauseessa on VSO, siis verbi tulee ensin.

Verbien aikamuotoja ovat preesens (*labhraíonn* "puhuu", *glanann* "puhdistaa, siivoaa"), preteriti eli yleinen menneen ajan muoto (*labhair* puhui, *ghlan* "puhdisti, siivosi"), imperfekti eli toistuvan tai tavanomaisen menneen ajan muoto (*labhraíodh* "tapasi puhua", *ghlanadh* "tapasi siivota") ja futuuri eli tuleva aika (*labhróidh* "puhuu, tulee puhumaan", *glanfaidh* "siivoaa, tulee siivoamaan"). Erityinen konditionaalimuoto voi viitata sekä nykyhetkeen että menneisyyteen (*labhródh* "puhuisi, olisi puhunut", *ghlanfadh* "siivoaisi, olisi siivonnut").

Verbeillä on jonkin verran persoonapäätteitä, mutta yleisesti ottaen ne ovat häviämässä kielestä: esimerkiksi "puhdistaisin, siivoaisin" voi olla *ghlanfainn*, mutta puhekielessä muoto *ghlanfadh mé* (*mé* = "minä") on täysin käypä, eikä sitä voi pitää virheellisenä.

Substantiivit taipuvat sijassa (nominatiivi, genetiivi ja vokatiivi; datiivista on jäljellä jäänteitä) ja luvussa (yksikkö ja monikko). Päätteitä tärkeämpiä ovat kuitenkin sananalkuiset konsonanttimuutokset: *fear* "mies", *ag an bhfear* "miehellä". Mielenkiintoinen muoto on erityinen puhuttelumuoto eli vokatiivi, jota edeltää konsonanttimuutoksen, ns. lenition, aiheuttava partikkeli *a*: *Gael* "gaelilainen, irlantilainen keltti", *Gaeil* "gaelilaiset", *a Ghaela!* "(kuulkaa, oi) gaelilaiset!"

Adjektiivit seuraavat pääsanaansa ja noudattavat jossain määrin sen alkumuutoksiakin: *an fear mór* "suuri mies", *éacht an fhir mhóir* "suuren miehen saavutus". Adjektiivien vertailumuodot ovat iirissä vaikeita, koska komparatiivilla ja superlatiivilla on yksi ainoa muoto, ja lauseyhteydestä on pääteltävä, kummasta on kyse: *an fear mór* "suuri mies" *fear is mó ná é"* häntä suurempi mies *"an fear is mó* "suurin mies".

Iiri käyttää mielellään substantiivipohjaisia rakenteita sekä verbien että adjektiivien kiertämiseen: *dá mbeadh sé gan titim* "jollei hän olisi pudonnut" (sananmukaisesti "jos hän olisi ollut ilman putoamista"), *tá na cúrsaí ag dul chun donais* "asiat ovat tulossa huonommiksi" (sananmukaisesti "asiat ovat menossa huonoutta kohti"). Iiriä onkin kutsuttu substantiivikeskeiseksi kieleksi.

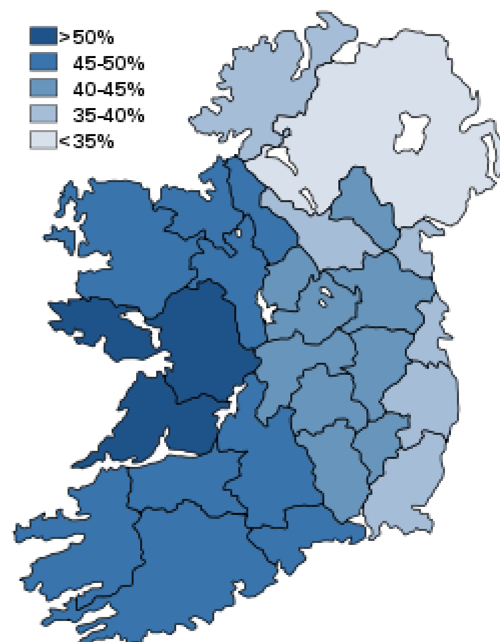
Ketkä iiriä puhuvat

Iiriä puhuu äidinkielenään vähintään 30 000 ihmistä. Tähän lukuun kuuluvat kuitenkin vain iirinkielisellä maaseudulla, ns. Gaeltacht-alueilla, syntyneet tai asuvat henkilöt. Kaupungeissa harjoitetaan usein laajaakin iirinkielistä kulttuuritoimintaa, ja monet englantia äidinkielenään puhuvat vanhemmat kasvattavat lapsensa kulttuurinationalistisista syistä iiriksi. Tämän takia iirinpuhujien määrä saatetaan "realismin" nimissä arvioida alakanttiin. Hyvä ja sujuva iirintaito lienee 5–10 prosentilla irlantilaisista, mutta kaksi kolmasosaa väestöstä ainakin ymmärtää kieltä, ja siihen suhtaudutaan pikemminkin passiivisen rohkaisevasti kuin vihamielisesti. Vuonna 2000 Suomessa asui viisi iirinkielistä henkilöä.[3]

Iirin sukukielet

Skottigaelin ja iirin sukulaisuus on ilmeinen kieliä osaamattomallekin, jos hänelle näytetään sama teksti molemmilla kielillä kirjoitettuna: molemmat kielet perustuvat oikeinkirjoituksensa osalta klassiseen uusiiriin, vaikka ovatkin kehittyneet omiin suuntiinsa. Sukulaisuus on selvä esimerkiksi sellaisesta arkipäivän ilmauksesta kuin "mitä kuuluu?" joka on iirin eteläisellä murteella *conas tá tú?*, läntisellä

murteella *cén chaoi a bhfuil tú?*, pohjoisella murteella *cad é mar tá tú?* ja skottigaeliksi *ciamar a tha thu?*. Skottigaelin erottaa iiristä ennen muuta siitä, että se käyttää vokaalimerkkien päällä yleensä gravis-aksenttia – *à, è, ù*, iiri yksinomaan akuuttia – *á, é, ú*. Sitä vastoin manksi, joka on lähempänä skottigaelia kuin iiriä, eroaa kirjallisessa muodossaan selvästi molemmista, koska se on menettänyt kokonaan yhteytensä iirin oikeinkirjoitusperinteeseen ja näyttää (syystäkin) englantilaisen korvakuulolta kirjoittamalta: iirin sanoja *Éireannach* "irlantilainen", *Albanach* "skotlantilainen", *pósadh* "avioliitto", *deireadh an tsamhraidh* "kesän loppu" vastaavat manksissa *Yernagh*, *Albinagh*, *poosey*, *jerrey yn touree*.

Iiriä puhuvien suhteellinen lukumäärä Irlannissa ja Pohjois-Irlannissa

Brittiläiset kielet korni, kymri ja bretoni ovat kaukaisempia sukulaisia. Niistäkin kyllä löytyy runsaasti tuttuja sanoja sille, joka osaa etsiä: niinpä kymrin *pen* "pää" on samaa juurta kuin iirin *ceann*, ja kymrin *gwasg*, "kirjapaino", sama kuin iirin pusertamista tai puristamista tarkoittava verbi *fáisc*.

Iirin historia

Pääartikkeli: Iirin historia

Iirin kielen kirjallinen historia ulottuu kolmentoista vuosisadan taakse. Iiri on niin vanha sivistyskieli, että "nykyiirin" katsotaan alkavan jo 1100-luvulta. Klassisen uusiirin kausi kesti 1600-luvulle, jolloin englantilaiset murskasivat iirin kieltä puhuneen vanhan ylimystön ja korvasivat sen englantia puhuvilla siirtolaisilla. Klassisen uusiirin kaudella kieli oli hyvin ankarasti standardoitu, ja sitä käytettiin ensi sijassa hienostuneisiin hovirunoihin. 1600-luvun jälkeen iirin kirjallinen käyttö lakkasi miltei kokonaan, ja kun kulttuurinationalismi elvytti kielen 1800-luvun lopussa, murteiden taistelu viivytti standardisointia. Vielä meidän päivinämme erityisesti Ulsterin murteiden ja eteläisempien kielimuotojen väliset erot aiheuttavat horjuntaa kirjakielen normissa.

Iiri nykyään

Iirin asema irlantilaisessa yhteiskunnassa on sikäli erikoinen, että se on vähemmistökieli, mutta samalla maan ensimmäinen kansalliskieli. Se on myös pakollinen oppiaine Irlannin kouluissa, samalla lailla kuin esimerkiksi ruotsi Suomessa. Vielä 1800-luvun alussa irlantilaisten enemmistö puhui iiriä äidinkielenään, mutta suuri nälänhätä, joka iski pahimmin köyhiin iirinkielisiin, ja sen lietsoma massamittainen muutto Yhdysvaltoihin ja muihin englanninkielisen maailman maihin muutti tilanteen täysin.

Irlannin liityttyä Euroopan yhteisöön irlantilaiset eivät vaatineet iirille virallisen kielen asemaa. Sen sijaan iiri sai omalaatuisen puolivirallisen aseman, joka vastasi käytännössä sen pitkälti vain seremonialliseksi jäänyttä käyttöä Irlannin valtiossa. 2000-luvun alussa tilanne kuitenkin muuttui, pitkälti iirinkielisyysministeri Brian Ó Cuívin ansiosta: parlamentti vahvisti uuden kielilain, joka vahvisti iirin virallisen aseman uudestaan. Tätä seurasi ns. *Stádas*-kampanja, jonka tuloksena Irlanti haki vuonna 2004 iirille virallista asemaa EU:ssa. 13. kesäkuuta 2005 Euroopan unionin ulkoministerit päättivät myöntää iirille tasa-arvoisen virallisen aseman yhtenä unionin kielistä, ts. saman aseman, joka on esimerkiksi suomen kielellä.

Iirin asema irlantilaisessa yhteiskunnassa on vähintään Irlannin itsenäistymisestä saakka ollut sikäli erikoinen, että sitä puhuvat syntyperäisten maaseudun iirinpuhujien lisäksi Gaeilgeoirit eli kielen harrastajat, jotka ovat opetelleet iiriä kulttuurinationalistisista vaikuttimista.

Iirin kielen opetusta on tarjolla muun muassa Helsingin ja Uppsalan yliopistoissa.

Iiri Pohjois-Irlannissa

Vanhaa iirin kirjaimistoa käytetään mielellään vaakunoissa ja muistomerkeissä.

Kaksikielinen raitiotieaseman kyltti Dublinissa.

Pohjois-Irlannissa iiri ei oikeastaan ole ollut puhuttu kansankieli sitten 1900-luvun alun, vaikkakin kielen harrastajat ja tutkijat ovat dokumentoineet alueen murteet melko hyvin. Silloin kun Ulsterin maakunnan itä- ja eteläosat olivat yhä iirinkielisiä, siellä syntyi merkittävää kirjallisuutta ja runoutta, joka säilyttää tietoa sikäläisten murteiden sanastosta ja muista piirteistä.

Kun iiriä alettiin elvyttää kulttuurikieleksi, Pohjois-Irlannin protestantit olivat aktiivisesti mukana. Sen jälkeen iirinkielisyystyö pohjoisessa ajautui kuitenkin katolisten nationalistien käsiin. Kun 1920-luvulla kävi selväksi, että Irlantia ei aivan heti jälleenyhdistettäisi, pohjoisen iirinkielisyystyö eriytyi järjestöllisesti muusta Irlannista, kun perustettiin *Comhaltas Uladh*, Ulsterin toverikunta, iirinkielisyystyöstä koko Irlannin alueella vastaavan *Conradh na Gaeilge*n varsin autonomiseksi alajärjestöksi. Järjestön toiminnalle löi leimansa pastori Lorcán Ó Muirín persoona. Hän oli murreseparatisti, joka pyrki edistämään Ulsterin oman murteen asiaa eteläisten standardisointiyritysten kustannuksella.

Iirinkielisten yksittäisten fraasien (esimerkiksi puolueen nimi *Sinn Féin*) käyttäminen isänmaallisuuden korostamiseen kieltä osaamatta on tapa, jota IRA on omalta osaltaan ylläpitänyt, ja tämä on ollut omiaan luomaan iirille terroristista ja katolista mainetta Pohjois-Irlannissa. Suuri osa protestanteista on suhtautunut kieleen siksi epäluuloisesti ja vihamielisesti. Toisaalta yksittäisistä iiriä osaavista pohjoisen protestanteista ja unionisteista, kuten Belfast News Letterin toimittaja Ian Malcolmista, on tullut sitäkin kuuluisampia.

Iirin nykykirjallisuus

Pääartikkeli: Iirin nykykirjallisuus

Vanhempi iirinkielinen kirjallisuus

Iiriä on käytetty kirjalliseen ilmaisuun jo yli vuosituhannen ajan. Iirinkielinen kirjallisuus sai alkunsa 700-luvulla munkkiluostareissa ja oli aluksi hyvin hengellispainotteista. Koska irlantilaiset munkit suhtautuivat suvaitsevaisesti pakanalliseen tarustoon, muinaiset sankaritarinat jäivät kuitenkin elämään sekä kansanperinteeseen että kirjallisuuteen ja runouteen.

Pimeinä vuosisatoina, 1600-luvulta 1900-luvulle, kun iiri oli yksinomaan puhuttu kieli, sitä käyttivät ensisijaisesti kansanrunoilijat ja lauluntekijät. Monien runoilijoiden, kuten Dáibhí Ó Bruadairin, Aogán Ó Rathaillen, Piaras Feiritéarin ja Anthony Rafteryn, elämäntyö säilyi kuitenkin jälkipolville ja innoitti uusia kirjailijasukupolvia.

Nykykirjallisuuden synty ja kehitys

Moderni iirinkielinen kirjallisuus sai alkunsa 1800-luvun lopulla, kun kulttuurinationalistit ryhtyivät elvyttämään iiriä sivistyskieleksi. Aluksi tärkein kirjallisuudenlaji olivat syntyperäisten iirinpuhujien omaelämäkerrat, joista haettiin ennen muuta oppimateriaalia ja tyylillisiä esikuvia. Modernistinen kirjallisuus syntyi vasta myöhemmin ja joutui ponnistelemaan vastatuulessa, koska ankaran katolisen Irlannin ilmapiiri ei aina ollut taiteiden vapaudelle kovin suosiollinen. Siinä missä James Joycen kaltaiset kiistanalaiset englanninkieliset kirjailijat saattoivat paeta Irlannin nuivia oloja muihin anglosaksisiin maihin, iirinkieliset joutuivat sensuroimaan omia teoksiaan tai turhautumaan An Gúm -kustantamon suurten iirintämisprojektien rivikääntäjinä.

Iirinkielisten kirjailijoiden saavutukset eivät kuitenkaan ole tyystin merkityksettömiä. Sellaiset kirjailijat kuin Seosamh Mac Grianna, Máirtín Ó Cadhain ja Caitlín Maude olivat täysin aikansa hermolla niin ajatusmaailmansa kuin käyttämiensä kirjallisten keinojen osalta, mutta samalla lujasti kiinni perinteisessä iirinkielisessä kulttuurissa. Tällä hetkellä merkittävimmät iirinkieliset kirjailijat ovat romaanikirjailija Pádraic Breathnach, novellisti Pádraig Ó Cíobháin ja lyyrikot Cathal Ó Searcaigh, Biddy Jenkinson ja Máire Mhac an tSaoi. Tärkeimmät kirjallisuuden lajit ovat novelli ja lyriikka. Romaanin alalla iirinkielinen kirjallisuus ei ole kunnostautunut yhtä lailla.

Viihdekirjallisuus

Omaperäistä iirinkielistä viihdekirjallisuuttakin on olemassa jonkin verran: takavuosikymmeninä kuuluisuutta saavutti Cathal Ó Sándairin James Bond -hahmo Reics Carló, ja 1980-luvun alussa kuollut Annraoi Ó Liatháin kunnostautui umpikierosti stereotyypit nurin niskoin kääntävällä, parodisella agenttijännärillään *Nead na gCreabhar*.

Selvästi viihdekirjailijan luonteinen on myös Maidhc Dainín Ó Sé, jonka väkivaltaisissa, seksuaalisissa B-elokuvan tyylisissä jännäreissä esiintyy usein häiritsevää ja rasistista englantilaisvastaisuutta. Hän on kuitenkin kirjoittanut myös merkittäviä omaelämäkerrallisia teoksia Amerikan-siirtolaisen vuosiltaan sekä sympaattisen maaseuturakkaustarinan *Tae le Tae*. Toinen siirtolaisuuden jälkeen juurilleen palannut iirinkielinen nykykirjailija on Colm Ó Ceallaigh, jonka menestys tuli hapuilevien varhaisyritelmien jälkeen teoksella *Brídín an Dilleachta*. Tämä on mukaansatempaava seikkailuromaani irlantilaisen orpotytön varttumisesta villin lännen vuosien Amerikassa.

Lähteet

1. forasngaeilge.ie (http://www.forasnagaeilge.ie/Home.asp) Foras na Gaeilge. Viitattu 3.3.2012.
2. de Búrca, Seán: *The Irish of Tourmakeady, Co. Mayo*, s. 7. Dublin: Dublin Institute for Advanced Studies, 1958. ISBN 0-901282-49-9. (englanniksi)
3. Suomen kielet (http://www.solki.jyu.fi/kielistakiinni/docs/suomenkieletb5.htm#puhujamaarat) *www.solki.jyu.fi*. Viitattu 17.8.2017.

Aiheesta muualla

- Vicipéid. Príomhleathanach Iirinkielinen Wikipedia
- Conradh na Gaeilge, iirin kielen elvytysjärjestö (http://www.cnag.ie) (myös englantia)
- Gaelport – iirin kieltä koskevien uutisten portaali (http://www.gaelport.com) (myös englantia)
- Oideas Gael – iirin kielen kesäkoulu Donegalissa (http://www.oideas-gael.com) (myös englantia)

- Ionad Buail Isteach, iirinkielinen kahvila ja "pistäytymispaikka" Temple Barin alueella Dublinissa (http://www.ionad.org) (iirin kursseista tietoja englanniksi)
- Litríocht.com, syntyperäisten iirinpuhujien ylläpitämä iirinkielinen nettikirjakauppa (http://www.litriocht.com) (myös englantia)
- Cló Iar-Chonnachta, iirinkielinen kirja- ja musiikkikustantamo (http://www.cic.ie) (myös englantia)
- Lá – Belfastissa ilmestyvä iirinkielinen päivälehti (http://www.nuacht.com) (kokonaan iirinkielinen linkki)
- Beo, kuukausittain ilmestyvä nettilehti (http://www.beo.ie) (kokonaan iirinkielinen linkki)
- An Fáinne Órga – iirinkielinen "webring" (http://www.fainne.org) (kokonaan iirinkielinen linkki)
- Gaeilge.ie (http://www.gaeilge.ie) (myös englantia)

Kelttiläiset kielet

bretoni | gaeli | iiri | korni | kymri | manksi

Euroopan unionin viralliset kielet

bulgaria · englanti · espanja · hollanti · iiri · italia · kreikka · kroatia · latvia · liettua · malta · portugali · puola · ranska · romania · ruotsi · saksa · slovakki · sloveeni · suomi · tanska · tšekki · unkari · viro

---